

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tullii Ciceronis Orationes diligentius recognitae & aptiore serie repositae

Cicero, Marcus Tullius

Lutetiae Paris, 1522

Petro Bembo.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-431](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-431)

Cum multæ ac variæ Bèbe, artes sunt, quibus maximâ inter mortales gloriâ consequi possumus; tunc duæ præcipue in amplissimo & dignitatis & laudis gradu collocare homines consueverunt: res militaris, & eloquentia. Hæc cum eiusmodi sint, ut nulla sit ars alia, quæ plura in commune utilitatem afferat: neque quæ ab hominibus geri possit, quæ non harum præsidio egeat, & sub earum quasi tutela contineatur: quippe illa bellum administrat, hæc pacis moderatrix est: in quarum rerum altera civitates semper esse necesse sit: nullum gloriæ, nullum honoris præmiū est, quod non illis merito tribuendum putetur. Sed quoniam ita natura comparatum est, ut longe acrius nos ea perturbent quæ molesta sunt, quæ iucunda delectent: atque ea incommoda, quæ plurima inferre bellum solet, Imperatoris scientia propulsantur: tunc id quod primum ab hominibus ducitur, Imperii sepe fines præferunt: ipsius denique pacis commodis, tunc demum, cum bellum sublatum est, perfrui possumus: hinc factum est, ut a plerisque longe imperatoria laus, eloquentiæ præferretur. Neque vero in vllâ mihi nunc partem disputandum est: hoc tamen dixerim, si quis ipsas has per se artes consideret, non esse cur tam facile inferior Imperatore Orator haberi debeat. Quid ille, ut præclare omnia, quæ ei cognoscenda sunt, teneat: sine perditatu, sine equitibus, sine reliquo belli apparatu efficere unquam poterit? Quid: nisi fortuna affuerit: in cuius manu, cum humana omnia, tunc præcipue belli euentus esse existimatur. Hic nullius præterea opera, aut auxilium indiget: solus sibi ipse sufficit: solus ipse sine vlllo comitatu, quod ipsius artis est, præstare, ac suum tueri munus potest. Quid, quod sine dicendi vi, ne ipse quidem Imperator satis instructus haberi debet? Consolandi sepe milites, reprimendi, animandi in hostes sunt. Ea plerumque incidunt tempora, ut vna hæc ars maxime omnium necessaria in castris sit: huic vni magni sepe exercitus præligati, magnæ partem victoriæ, debeant. Sed hæc omnia hoc tempore disputatio omittatur: atque id modo mihi satis sit: in pacatis civitatibus, nulla re magis homines quæ eloquentia, ceteris anteferri. Hoc ut vetustiora omnia prætermittam, nonne in nostra maxime reperiuntur? In qua cum omnibus bonis artibus sit suus semper honos habitus, nulli tamen ampliora, quæ eloquentiæ, præmia constituta sunt. Quæ multi patrum memoria, quæ multi nostra, ob hanc vnam ad summos honorum gradum euecti sunt: Neque id immerito. Cum enim omnia maiorum nostrorum instituta, quibus hæc urbs administratur, nihil prope aliud, quæ pacem spectet, quam potius ad huiusmodi reipublicæ gubernacula admittendum sit, quæ is, quæ pacis artibus eruditus, quæ sibi illi proposituerunt, tenere cursum possit? Vnum profecto Orator est, quæ omnia quæ ad conservandum hunc reipublicæ statum necessaria sunt, complectatur. Hic improbos eicit: tuet bonos: alienam a reipublicæ commodis & dignitate sententiam refellit: quæ utilia simul & decora existimat, persuadere conatur: virtutes laudando, quasi exempla quædam, quæ imitari debeant, civibus proponit: vitia improbando, quod fugiendum maxime ac vitandum sit, ostendit: denique quasi in specula quadam positus, omnia circūspicit, ac nullam reipublicæ partem prætermittit. Non est igitur quod miremur: si eam artem, quæ omnium maxime hominum commodis ac salutem consulit, maxime homines admirantur: & quæ ea præstat, præstare ceteris, & unum plurimum posse volunt. Sed quæ maxima in hac reipublica proposita sunt eloquentiæ præmia: & hac multi via ingressi, ad summos sepe honores pervenerunt: non est adhuc tamen ista nostra in civitate orator auditus, quæ perfecte eloquens dici posset. quod nulla arte adhibita, ingenii vi & exercitatione, atque usu quodam effici potuit, id nostrum homines consecuti sunt: ornatior ille ex eruditione cultus, & ea quæ maxime oratorem instruunt, præcepta defuerunt. Sed neque id quod omnium maximum existimandum est, e præclarissimis quæpiam sibi unquam illi, quæ imitari præposuerunt. Talis neminem cum audiret: ne ex veteribus quod aliquem, quæ alia eos lingua locutos videbat, magnopere quæredum esse iudicauerunt. Qua in re tantum abest, ut ego illis assentiar, ut id etiam contendant, alia nunquam ratione summam illam eloquentiæ gloriâ acquiri posse. Ac latina nos quod lingua iam pridem loqui destitimus: & hæc, qua hodie utimur, recetior, multos iam annos tota Italia successit: sed & ex illa tamen transferri in hanc præmulta prænt: neque vllus elegantis orationis ornatus reperiri potest, quæ ipsa hæc non recipiat. adhibendas modo latinis scriptoribus nostri homines sibi aures atque animam existimant: hinc rerum cognitionem, hinc ea quæ necessaria ad dicendum præcepta sunt, hinc verborum ornamenta hauriunt: hinc demum sibi aliquem deligunt, cuius similes velint esse: non est quod desperem, si ad naturæ vim & frequentem dicendi usum hæc etiam accesserint, fore, ut aliquando nostra etiam in civitate summus orator audiri possit. Ne Romæ quod, quæ hac maxime laude floruit, id prius contigit, quæ eloquentiæ studiosi grecorum hominum sibi scripta evoluerunt, & quæ ab illis eunt tradita, præcipienda esse putauerunt. Tunc denique ita verbis, ita sententiis, ita omni dicendi copia, omni ornatus genere Romana se oratione locupletavit: ut ipsi etiam harum rerum & iuenticis & præteritis Græciæ felicitati breui tempore se adæquaverit. Idem nunc nobis faciendum est: ut a grecis illi, sic a latinis nostri, si eum aliquid voluerit, multa transferat: necesse est. cum omnes antiqui scriptores prælegendi, tunc præcipue Ciceronis scripta, & ex his orationes maxime semper in manibus habende sunt. nullus neque in iudiciis, neque in consultationibus incidere locum potest.

Militaris
rei præstantia.

Eloquentiæ
præstantia.

Oratoris
bona.

Romani a
grecis elo-
quentiæ mu-
tuati.

Cicero præ-
cipue legendus.

PETRO BEMBO

cuius nō plurima hinc exēpla, tāq̄ e thesauro quodā depromi possint. Sūt qdē & alii q̄ egrē
 gie scripserint: nec qsq̄ oīno e veterib⁹ illis est, quē ego nō plurimū pfuturū arbrer: sed vnā
 fortasse illi aliquā eloquētiē partē absoluerint: huic vni ita omēs illius opes concessē sunt, vt
 eas nostri oratores si adepti fuerint, nihil sit qd̄ sibi prēterea desiderādū putēt. Ita em̄ locu-
 tus est, vt Ciceronis vox, ipsius vox esse eloquētiē videat. Quā ob rē, cū hui⁹ orationes, quas
 (vt pleraq̄ oīa) vetustas pene delerat, mea nūc opera longe emendatiores factē, & facilius in
 telligi, & libētius legi possint: nō latinē solū linguē pfuisse: sed & meis etiā ciuib⁹, q̄ dicen-
 di facultate hominū sibi studia conciliare, atq̄ in rep. principes esse voluerint, si sibi has legē
 das duxerint, quo maius quiddā q̄ ceteri adhuc oēs cōsecuti sunt, adipiscant, nō parū opis
 attulisse existimādus sum. Qua in re, si excellētī eloquētia hoīes, p̄ter ceteros reip. vtilēs ha-
 bendi sunt, nō nihil ipsi etiā Reip. pfuisse videri debeo. Harū ego orationū cū primū nuper
 Leoni Decimo Pōrifici Maxī. volumē miserim, cui hoc alterū a me porī⁹, q̄ tibi Bembe, cū
 tēdū fuit: Si amicus q̄rēdus, quē mihi ego te amiciorē putē: q̄ nouū aliquod quotidie tuē in
 me beneuolētiē signū ostēdas: neq̄ vnq̄ bene de me mereri desinas: vt tuus scilicet ille in me
 animus, q̄ mihi qdē est p̄spectissimus, p̄spectior in dies tñ & mihi, & ceteris oīb⁹ esse possit.
 Si is cui plurimū deberē, ea sunt tua in me merita, vt ego ne ad habēdas quidē tibi gratias,
 parē me esse sentiā: & ea idcirco nō cōmemorē, ne cū & plurima & maxima a me dicta fue-
 rint, & plura tñ & maiora p̄terita esse videant. Quid, q̄ Ciceronis scripta nemini apti⁹ mitti
 potuerūt, q̄ ei q̄ ita illa sequit, vt pene assequat: Tibi quidē & felix, & ad omnes eque res ac-
 cōmodatū ingeniū est. sed nescio quo pacto tñ hac vna in re maxime elucet, q̄ quencunq̄ dī-
 gnum statueris, quē amulari velis, p̄clare tuis scriptis semper effinxeris. Atq̄ vt ea p̄tereā, si
 qua a te grēco sermone scripta sunt, cuius tu maximā tibi facultatē summo studio ac labo-
 re p̄peristi: ac de latinis loquar: quis soluta vnq̄ oratione ipsum hūc Ciceronē tā vberē, tam
 vnū ex oībus omni re absolutū oratorē felicius reddidit: Quis versibus diuinam illam Maro-
 nis vim & maiestātē propius accessit: Magnū qdā, hac p̄sertim tēpestate, fecisse videri solēt,
 q̄ in horū altero ita elaborarint, vt nō oēm operā luisse existiment: tu q̄ in vtroq̄ excellis, q̄
 bus laudibus, quāta admiratione dignus es: Quid, nostra hac lingua, quā non secus nunc, ac
 veterē quodā illā latinī, sibi Hetrusci vendicāt, nōne hoc tibi idē cōtigit: cuius oēm ita elegā-
 tiam assecutus es: vt cū & multa iā a plerisq̄ eo sermone scripta sint, q̄ nōnulli vel latinis etiā
 am æquanda cēseant: neq̄ eorū tu cuiq̄ vllō in genere cedere videaris: longe tñ maius qdā,
 q̄ ad hāc diē effectū sit, de te sibi hoīes polliceant. Hanc adeo tua illa scripta, quē partim ma-
 xima cum tua laude in manib⁹ hominū iādū versant: partim egregie inchoata, apud te ad-
 huc sunt: expectatiōem excitarunt. Tu profecto is eras, qui eam gloriā, quam desiderari ad-
 huc diximus, in nōstram temp. inferre posses. sed alia te ab hac cura negotia auerterunt. ab
 Leone Decimo Pont. Max. accitus, qui illi a secretis esses, a nobis abstractus es: & earum q̄bus
 Orbis regitur curarum particeps, ita maximis semper rebus distineris, vt ne ea quidem, quē
 tam p̄clare cōperas, adhuc scripta perfici potuerint. Sed dabitur profecto id aliquādo, qd̄
 & tu tantopere exoptas, otium: dabitur tempus id quo totum te ad literarum studia referre
 possis, quod tibi omne in optimis artibus summa cū tranquillitate animi tuo arbitratu con-
 sumendum sit. Tum certe id in te videbimus, quod plerūq̄ in agris fieri consuevit: qui in-
 termisso cultu, maiore quadam vbertate, quasi referre gratiā quietis solent. Tū tu, q̄q̄ lati-
 nē linguē splendor ob oculos maxime tuos obuersabitur, hanc tñ nōstrā ne contemnitō, sed
 & illi etiā cogitationū tuarū aliquid impertire. Vetus illa tam multos in omni genere illu-
 stres scriptores habet, vt neq̄ vllius iā ingenio fieri possit ornatiō, & tu illis fortasse par, su-
 perior quidē certe nullo modo esse possis: hęc ab nullo ita culta adhuc est, vt nō facillimū ti-
 bi ipsi p̄sertim sit, longo interuallo oībus anteferrī, ac principē tibi locū sine vlla cōtrouer-
 sia vendicare. Et certe q̄ a patribus nobis nostris est tradita, q̄ ea loqui contigit, id a nobis il-
 li quasi deberi videt, vt omniū maxime (quantū fieri a nobis potest) & vberem esse & ornatā
 velimus. In hanc tu rem si animū intēderis, breui tēpore futurū video, vt sicut a latinis quō-
 dam illi ipsi, quos sibi proposuerāt, grēci de possessione eloquētiē deturbati sunt: sic nos neq̄
 verborū copia, neq̄ vllō orationis ornatu a latinis vincamur. Hoc aut tu, aut nemo hac tē-
 pestate facere alius potest. Quā ob rē, ad eā tu quidē te gloriā p̄para: a nobis hęc, quātacūq̄
 sunt, quoniā maiora nō possumus, ita accipito, vt maxima tñ existimes: quoniā maxima eorū
 sunt, quē ab ingenio meo prouenire possunt.

Bēbo cur
emittat.

Cicero ora-
tor absolu-
tus.

Cōparatio
apta.